

ผลของการจัดกิจกรรมบำบัดต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต
และภาวะซึมเศร้า ของเด็กที่ถูกทารุณกรรม

นางสาวสุภาเพ็ญ คชพลายุกต์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2541
ISBN 974-331-561-6
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**THE RESULTS OF ACTIVITY THERAPY ON SELF ESTEEM,
LIFE EXPECTATION AND DEPRESSION OF ABUSED CHILDREN**

MISS SUPAPHEN KOCHAPLAYUCK

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Mental Health**

Department of Psychiatry

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1998

ISBN 974-331-561-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลของการจัดกิจกรรมบำบัดต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง
ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า ของเด็กที่ถูกทารุณกรรม
โดย นางสาวสุภาเพ็ญ คชพลายุกต์
ภาควิชา จิตเวชศาสตร์ สาขาสุขภาพจิต
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ แพทย์หญิงอุมาพร ตรังคสมบัติ

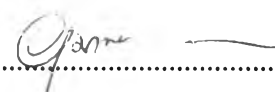
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

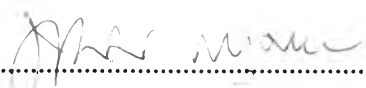

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงนันทิกา ทวิชาชาติ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ แพทย์หญิงอุมาพร ตรังคสมบัติ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์พนม เกตุมาน)

ผลวิจัยฉบับย่อเกี่ยวกับผลต่อวิถีชีวิตของเด็กที่ถูกทารุณกรรมในครอบครัวเพียงคนเดียว

สุภาเพ็ญ คชพลายุกต์ : ผลของการจัดกิจกรรมบำบัดต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า ของเด็กที่ถูกทารุณกรรม (THE RESULTS OF ACTIVITY THERAPY ON SELF ESTEEM, LIFE EXPECTATION AND DEPRESSION OF ABUSED CHILDREN)

อ.ที่ปรึกษา : ศ.พญ.อุมาพร ตรังคสมบัติ, 170 หน้า. ISBN 974-331-561-6

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมบำบัดต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่ถูกทารุณกรรม ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางกาย และ/หรือ ทางเพศ ที่มีอายุ 12-18 ปี ที่อยู่ในความดูแลของมูลนิธิคุ้มครองเด็ก การสุ่มตัวอย่างใช้วิธี Stratified Randomization เพื่อแบ่งเด็กออกเป็น กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน เด็กแต่ละคนจะได้รับการประเมินระดับสติปัญญาโดยเครื่องมือ Standard Progressive Matrices และแบบประเมินด้วยตนเอง 3 ฉบับ ก่อนและหลังการทำกิจกรรมบำบัด คือ แบบประเมินความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem Inventory : CSEI) ของ Coopersmith แบบประเมินด้วยตนเองด้านความคาดหวังในชีวิต และ แบบประเมินด้วยตนเองด้านภาวะซึมเศร้า (Child depression inventory : CDI) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Paired t-test และ Unpaired t-test

ผลการวิเคราะห์พบว่า

1. หลังการเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด เด็กในกลุ่มทดลองมีระดับคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง เพิ่มขึ้นจาก 20.4 เป็น 25.1 ส่วนกลุ่มควบคุมเพิ่มขึ้นจาก 22.4 เป็น 23.7 ซึ่งทำให้ระดับคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กในกลุ่มทดลอง เพิ่มขึ้นมากกว่าเด็กในกลุ่มควบคุม ร้อยละ 10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. หลังการเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด เด็กในกลุ่มทดลองมีระดับคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังในชีวิตเพิ่มขึ้นจาก 80.3 เป็น 87 ส่วนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยคงที่ แต่ระดับคะแนนความคาดหวังในชีวิตของกลุ่มทดลองที่เพิ่มขึ้นนั้น พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ.
3. หลังการเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด เด็กในกลุ่มทดลองมีระดับคะแนนเฉลี่ยภาวะซึมเศร้ามลดลงจาก 19 เป็น 12.9 ส่วนกลุ่มควบคุมเพิ่มขึ้นจาก 15.6 เป็น 15.7 ซึ่งพบว่า ระดับคะแนนภาวะซึมเศร้าของกลุ่มทดลองที่ต่ำลงนั้น ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ.

ผลการวิจัยสรุปว่า กิจกรรมบำบัดที่จัดขึ้นสามารถเพิ่มระดับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่ถูกทารุณกรรมได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่มีการเพิ่มของระดับความคาดหวังในชีวิต และลดภาวะซึมเศร้าได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ.

ภาควิชาจิตเวชศาสตร์.....
สาขาวิชาสุขภาพจิต.....
ปีการศึกษา2541.....

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา X
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

#3972214530 : MAJOR MENTAL HEALTH

KEY WORD: ABUSED CHILDREN / ACTIVITY THERAPY / SELF ESTEEM / LIFE EXPECTATION / DEPRESSION .

SUPAPHEN KOCHAPLAYUCK : THE RESULTS OF ACTIVITY THERAPY ON SELF ESTEEM, LIFE EXPECTATION AND DEPRESSION OF ABUSED CHILDREN.

THESIS ADVISOR : PROF. UMAPORN TRANGKASOMBAT, MD. 170 pp.

ISBN 974-331-561-6.

The objective of this study was to evaluate the efficacy of activity therapy for abused children. Twenty children, aged 12 to 18 years, from the Child Protection Foundation, were equally assigned by a stratified randomization method to an experimental treatment group and a control group. Standard Progressive Matrices, Cooper Smith's Self-esteem Inventory, Life-expectation Inventory and the Children Depression Inventory were used for measurement before and after the activity therapy. Data analysis was done by finding mean, standard deviation, paired t-test and unpaired t-test.

The results indicated that

1. After activity therapy, the mean of self - esteem score for the experimental group increased from 20.4 to 25.1 and for the control group increased from 22.4 to 23.7 .The mean scores of the experimental group was 10% higher than the control group with statistical significance of $p < 0.05$.

2. After activity therapy, the mean of life-expectation score for the experimental group increased from 80.3 to 87. There was no increase in the score of the control group. The life-expectation score of the experimental group was higher than the control group but the difference had no statistical significance.

3. After activity therapy, the mean of depression score for the experimental group decreased from 19 to 12.9 and that of the control group increased from 15.6 to 15.7. The depression score of the experimental group was lower than the control group but the difference had no statistical significance.

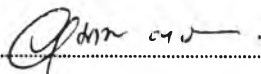
In conclusion, after activity therapy there was a significant increase in self-esteem score of the abused children. Life-expectation score also increased and the depression score decreased but the changes were not statistically significant.

ภาควิชา.....จิตเวชศาสตร์.....

สาขาวิชา.....สุขภาพจิต.....

ปีการศึกษา.....2541.....

ลายมือชื่อนิสิต..........

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..........

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วย ความกรุณา และความเอื้อเฟื้อจากหลายท่านที่
สละเวลาอันมีค่าในการให้คำแนะนำ ปรีกษา ช่วยเหลือ ตลอดจนให้กำลังใจเป็นอย่างดี ผู้วิจัย
รู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ แพทย์หญิงอุมาพร ตรังคสมบัติ ที่ปรีกษา
วิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่าง ๆ พร้อมทั้งสอนให้ผู้วิจัยได้
เติบโตทางความคิดเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.วัจนินทร์ โรหิตสุข ที่ให้ความกรุณาช่วยตรวจสอบ แก้ไข ให้
คำแนะนำในรูปแบบเนื้อหา ขั้นตอน การทำกิจกรรมบำบัดแต่ละครั้ง ตลอดจนอดทนเคี่ยวเข็ญให้
กิจกรรมบำบัดครั้งนี้สำเร็จไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์อัมพล สุอำพัน และอาจารย์
สรรพสิทธิ์ คุ้มประพันธ์ และเจ้าหน้าที่ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กทุกท่าน ที่กรุณาช่วยตรวจสอบแก้ไข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียน -
วัดราชบุรกีบำรุง เขตบางแค กรุงเทพมหานคร, อาจารย์มนตรี สันทวิชัย เลขาธิการมูลนิธิบ้าน-
คุ้มครองเด็ก และน้อง ๆ ทุก ๆ คน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการให้ผู้วิจัยได้ทดสอบฝึกทำกิจกรรม
บำบัดด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์พนม เกตุมาน รองศาสตราจารย์
แพทย์หญิงนันทิกา ทวิชาชาติ ที่ให้ความกรุณา เป็นคณะกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ และ
ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง ซึ่งทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ น้อง ๆ สุขภาพจิตทุกคน ที่ช่วยเป็นกำลังใจ และคอยกระตุ้นเตือน
เสมอมา ขอขอบคุณกำลังใจทั้งหลายที่ได้รับจากคนรอบข้าง อันเป็นที่รัก ที่เป็นส่วนสำคัญให้ผู้วิจัย
อดทน ที่จะสานต่องานวิจัยจนสำเร็จ

และท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณ มารดา อันเป็นที่รักยิ่ง ที่ได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อ
และเป็นผู้สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ ดูแล ให้กำลังใจจนฝ่าฟันอุปสรรคมาได้ด้วยดี

ขอมอบความดีทั้งหลายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แก่ น้อง ๆ มูลนิธิบ้านคุ้มครองเด็ก ทุกคน

สุภาเพ็ญ คชพลายุกต์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทารุณกรรมเด็ก.....	8
- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการทารุณกรรมเด็ก.....	8
- การทารุณกรรมทางกายต่อเด็ก.....	10
- การทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก.....	13
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทารุณกรรมเด็ก.....	21
- การบำบัด และป้องกันการทารุณกรรมเด็ก.....	22
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง.....	28
- ความรู้ทั่วไปของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง.....	28
- พัฒนาการของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง.....	31

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง บทที่	หน้า
2	(ต่อ)
-	องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง... .. 34
-	การเสริมสร้างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง..... 39
-	ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง..... 41
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังในชีวิต..... 44
-	ทฤษฎีความคาดหวังในชีวิต..... 44
-	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับความคาดหวังในชีวิต..... 46
-	ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านความคาดหวังในชีวิต..... 50
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้า..... 52
-	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า..... 52
-	ภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น..... 58
-	ภาวะซึมเศร้าในเด็กที่ถูกทารุณกรรม..... 61
-	การบำบัดรักษา..... 62
-	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น..... 63
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มกิจกรรมบำบัด..... 65
-	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มกิจกรรมบำบัด..... 65
-	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มกิจกรรมบำบัด..... 69
3	วิธีดำเนินการวิจัย 71
	ขั้นเตรียมก่อนการดำเนินการทดลอง..... 71
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 72
	การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ..... 77
	ขั้นตอนการทดลอง..... 77
	การเลือกกลุ่มตัวอย่าง..... 77
	ขนาดตัวอย่าง..... 78
	เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง..... 79
	วิธีดำเนินการทดลอง..... 80
	การวิเคราะห์ข้อมูล 81

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	84
5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	99
รายการอ้างอิง	116
ภาคผนวก	127
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	128
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	130
ภาคผนวก ค กิจกรรมบำบัด	140
ประวัติผู้วิจัย	170

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ข้อมูลทั่วไปของเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	85
2	การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมช่วงก่อนและหลังการทดลอง.....	87
3	การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง.....	88
4	การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความคาดหวังในชีวิตระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมช่วงก่อนและหลังการทดลอง.....	88
5	การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความคาดหวังในชีวิตระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง.....	89
6	การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของภาวะซึมเศร้าระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ช่วงก่อนและหลังการทดลอง.....	89
7	การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของภาวะซึมเศร้าระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง.....	90
8	การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ช่วงก่อนและหลังการทดลอง จากการประเมินของเจ้าหน้าที่.....	90
9	การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง จากการประเมินของเจ้าหน้าที่.....	91